

Наталка Доляк

ВІЛЬШАНІ КОНИКИ

*У тексті дотримано правописних
уподобань авторки*

Київ
Темпора
2025

ПРОЛОГ

Рейс до Праги запізнявся на дві години. Реєстрацію не відкривали, хоча народ вже вишикувався у звивисту чергу. Лишень оголосили прикру новину, як хвилиною по терміналу пролунало багатоголосе зітхання, затим кволе шаркання ніг та невгамовний стукіт коліщаток. Не минуло й хвилини, як сповістили про інші борти, що їм також не дозволяли вильоту.

Відчуття, що відбувається щось непоправне, накрило мандрівників. Люди судомно роззирались довкола, шукаючи пояснення у попутників. Видивлялись бодай яких змін у електронному табло, обліпили віконечко з написом «Інформація», одне поперед одного питаючи одне й те ж: «Що сталося?» і «Коли все проясниться?».

Молодичка у синій уніформі жартувала:

– Проясниться вранці.

Недоречним жартом викликала збурення пасажирів.

– Офіційна особа, а так поводитьсь.

– Ви нам цим «Кварталом» зуби не заговорюйте.

– Навчились дивись як.

Мало не кожен, хто діставався до заповітного віконечка, вдавався до довгих розповідей про свій важкий шлях до аеропорту і про межі власної нервозності. Найзухваліші обіцяли рознести «чортів аеропорт» на друзки, якщо цієї ж миті їм не буде подано літак. Таких убік відводили охоронці, й після короткої бесіди, вони, втихомирені, повертались до своїх дружин чи чоловіків, чи, може, коханок та коханців, або до дітей, чи до літніх батьків.

Голосно переповідали, що приїхали до Борисполя заздалегідь, дехто чекав з вечора, були й такі, що з обіду, аби не прогавити. Тицяли в зарюмсаних дітей, у бабусь з ковінками, показуючи в такий спосіб, хто достойніший на першочерговий виліт чи бодай на першочергову інфу про виліт.

Після додаткового оголошення про затримку рейсів, натовп рвонув займати вільні місця. Ті, кому не пощастило, уможувалися на підлозі й на власних валізах, стиха перемовляючись. Двоє хіпстерів кляли чартерні рейси, обурюючись:

– Отакі вони – чартери. Що дешево – то гівняно.

– До чого тут чартер? – втручалась у чужу бесіду жінка у норковій шубі і з манікюром-вирвиоко. – У який час живемо, забули? Не сьогодні-завтра бомбане.

– Тіпун вам на язик, – озивалась європейського виду пенсіонерка, а до неї долучався її європейського виду чоловік.

– Таке верзете, на голову не налазить. Вони ж сусіди, брати, родичі наші.

У тім кутку, де зачалась ця бесіда, слово за словом здійснялась буча, хтось когось вже хапав за руки, хтось перед кимсь махав пальцем. Втрутилась поліція – конфлікт стих.

Не було тут жодної людини, яка б не чула чи то з першоджерел, чи від інших про останню промову пуйла щодо

так званих республік. Але одностайності в обговоренні не спостерігалось. Спільнота поділилась на тих, що не вірять у велику війну, як і президент та його команда, і на тих, які знають, що вона станеться, бо не забули: війна триває вісім років завдяки тим-таки сусідам. Діти дивились на гаджетах російські мультики, дорослі – «Квартал». Тих, що відчували себе українцями, можна було визначити по тому, як міцно стиснуті їхні губи, як роздимаються ніздрі, як ці люди ховають гнівні погляди, намагаючись не зірватись. Таких нараховувалось небагато: двоє з них – у військовому однострої.

Залу очікування поодинці й групами перетинали правоохоронці: здавалось, їх ставало дедалі більше. Вони дивно зиркали на пасажирів, ніби вивчаючи їх досконаліше, ніж зазвичай, і перемовлялись по раціях.

Повітря в приміщенні мало не іскрило, атмосфера наелектризовувалась. То тут, то там вибухали сварки й суперечки – люди в такий спосіб намагались впоратись із нервами й не дати страшним домислам увірватись до мізків.

«Невже справді...» – мислила Катерина, готуючись вкласти під стіною власне тіло, аби бодай трошки доспати. Відігнала нав'язливу думку, спинилась, щоб не нагнїтати, але мозок видавав на-гора висновок. – І ніби погода дозволяє летіти, та щось не так. Надворі, незважаючи на кінець зими, ще морозно, але безвітряно й безсніжно. Ні тобі заметілі, ні зливи, ні грози».

Працівники лєтовища назагал переконували, що не мають жодної гадки, чому таке відбувається і як з цим зарадити. Пасажири гули, наче стривожені бджоли у вулику. Врешті, заспокоїлись, притихли, влипли поглядами у свої смартфони, читаючи останні новини. А новини були невтішні. Кровожерливий сусід вночі виступив

з якоюсь заявою, і багато хто з присутніх припускався думки, що оці затримки рейсів пов'язані саме з важкою міжнародною ситуацією. Звучало страшне слово «війна».

– Не буде цього, – казав хтось праворуч від Катерини.

– Побачимо, – відповідали йому.

«Що вони хочуть побачити, – подумки відповідала на питання, не до неї адресовані. – Невже ще не бачили з чотирнадцятого?»

Навпроти колошкалися люди (чоловік, дружина й хлопчик), яких вона не бажала бачити – вдавала, що спить. Малого усе не могли всадовити й примусити мовчати. Він кілька разів наступив Катерині на ноги, його батько вибачився, а обтоптана й не думала реагувати ні на малого, ні на старшого. Не любила встрягати в розмови з попутниками. Її виводило з рівноваги, коли незнайомці починали корчити з себе давнішніх друзів, опинившись в одному купе потяга чи на сусідньому місці в автобусі або літаку. Зачинали теревенити про щось особисте й того ж чекали від неї. Краще вдавати, що спиш, дати зрозуміти – тобі не цікаво спілкуватись з ними. Відразу, аби потім не жалкувати.

Вона сиділа на валізі, не боячись, що та проломиться, бо вже не раз так виходила зі скрути. Поклала руки на коліна, а на них голову. Крізь шпарини бачила ноги сусідів і їхнього непосидючого сина. Військові берці на ньому й черевики на невисоких підборах у неї. Почала уявляти, як можуть виглядати ці люди. «Радше за все, якийсь кнур, що прикупив собі військове взуття, а до армії має таку ж належність, як і я. А вона – модниця. Певно, білявка, що завжди сидить на дієті, тоненька, мов тріска й з накачаними силіконом губами. Говорять про море. Значить десь в Єгипет чи Туреччину спакувались. Цілий рік накопичували гроші, аби спустити їх там, де

чути лиш російську мову і видно лиш руськомірних спітнілих п'яниць».

Катерина насварила себе за те, що надто стереотипно мислить. Сама ж вона також відкладала гроші на поїздку до Праги аж цілих два роки. І також, либонь, зустріне там, у європейській столиці чимало росіянців, яких віднедавна ненавидить, а їхня мова, яку чути чи не на кожному кроці в столиці українській, викликає спазми й бажання стріляти.

Малий знову наступив їй на ногу. І знову вона почула чоловікові вибачення.

«Який чемний, аж скроні зводить», – подумала й вкотре не відреагувала.

– Може, жінці погано? – дуже тихо зашепотіла мати хлопчика.

– Мені нормально, – відгукнулась та, яка мріяла якнайшвидше опинитись у Празі. Але обличчя свого не показала.

Під бубоніння й шаркання Катерина встигла заснути – провалилась у сон несподівано. Замість сновидінь – темрява, з якої її висмикнув крик малого. Розплющила повіки й побачила біля своїх черевиків дерев'яного коника. «Це нащо я його з собою взяла?» – подумала, продовжуючи дивитись на іграшку. Помацала кишені куртки й нарешті підвела голову, потягнулась до коника, взяла його й швидко поклала до сумочки з документами, яка висіла на шії.

– Це мій, – заволав малий, простягаючи до жінки руки.

– Ні, це мій, – не вельми гречно відповіла й приготувалась знову прийняти попередню позу.

– Вибачте, але той коник наш, – встрягла в розмову мати малого, який набурмосено дивився на «крадійку».

– Так, то іграшка нашого сина, – став на бік дружини чоловік в берцях. – Хіба можна так? – гнівно

запитав. – Це ж дитина. Він щойно випустив її з рук і не міг знайти. А ви... ви... поклали іграшку собі в сумку. Ми бачили.

– Звичайно бачили, бо я не крилась. – «Як же набридли ці бовдури».

Катерина зауважила, що зовсім іншими їх уявляла. Жінка виявилась чорнявкою, коротко підстриженою, нормальної тілобудови і з гарними природними губами. А чоловік мав на собі не лише військове взуття, а й повний комплект військової форми з розпізнавальними знаками.

Симпатичний хлопчик з очима-вуглинками, як у батька, простягнув долоню, чекаючи на повернення коника.

«Дивні люди, – мислила Катерина. – Це мій коник, як їм це довести? Одне питання, на якого біса я його взяла з собою? А може, справді не мій?»

Раптова здогадка примусила витягти коника. Крутила його в руці, роздивлялась. Ніби схожий, а ніби щось у цьому не так. Тим часом малий, не питаючи дозволу, вихопив іграшку, затис у кулаці й показав Катерині язика.

«Певно, цих коників раніше виготовляли партіями. Може, він таки належить цій дитині. А я виявилась злючкою, яка ображає малюків. Ну, і хай. Нехай так і буде. Мені байдуже».

О другій годині ночі повідомили, що затримка досі не знята. Змучені люди лежали просто на підлозі, підклавши під себе власні речі. Катерині несамовито хотілося кави. Розуміла, що це очікування не може тривати вічно і з години на годину таки дозволять виліт. «Сунути до кафетерію з валізою – погана ідея. Місце відразу займуть, і доведеться стояти при стіні. Нічого не вдієш, треба просити сусідів, аби ті придивились за речами».

– Вибачте, ви не придивитесь за моєю валізою? – запитала у бабусі, що сиділа праворуч на розкладному стільчику, які використовують рибалки.

– Ще чого, – гавкнула на вигляд дуже інтелігентна літня пані. – Щось пропаде, а я тоді відповідатиму. Знаємо ми таких хитрунів.

«Це вона мене, яка три години сидить тут, підозрює у підступі? Карга».

– Я пригляну, – тихенько звернувся до неї той, у військовій формі.

Його дружина і син спали, підібгавши ноги на карематі. Катерині стало трохи соромно, що на її нечемність цей чоловік відповідає ввічливістю. Вона махнула головою чи то на знак згоди, чи на знак подяки. Підвівшись і розім'явши занімілі ноги, поцікавилась:

– Може, й вам кави взяти?

– Я б залюбки випив, – усміхнувся. – З цукром і молоком. – І вже зовсім не знати для чого назвався: – Богдан.

– Катерина, – нехотя відповіла.

ЧАСТИНА ПЕРША

ВЕРНИДУБИ

— Катерина —

Катерина приїхала на гостину додому, у Вінницю. Не часто їй останнім часом видається така нагода. Буденні клопоти, темпоритм столиці, тяга до усамітнення примушують щораз відмовлятися від запрошення родичів. Знаходить безліч причин, аби не їхати. Востаннє гостювала ще до початку пандемії. Рік мала чим крити, аби не їхати на малу батьківщину. Казала, що страшилась ковіду – і їй вірили. Спілкувались переважно через відеодзвінки.

– Не бачили тебе довго. Приїзди, – казав батько.

– Як це не бачили? А оце зараз що робиш? Розмовляємо ж, – сама запитала, сама відповіла.

– Це не те, – відмахувався той. – Дідові подзвони, – нагадував. – Він сумує за тобою. Каже, що ти його зрадила.

Терпіти не могла, коли її отак до чогось примушували. Поради типу: подзвони дідові, чи привітай бабцю, чи

поговори з братом – збурювали у ній спротив. «Подзвоню, коли захочу спілкуватись», – думала й тут-таки набирала номер дідового стаціонарного телефону.

Оце ж приїхала не з власної волі. Причина – спадщина. Наче вперше бачить будинок на вулиці Оводова. Обходить його з зовнішнього боку, де наглухо забиті двері до двох під'їздів. В уяві, як кінокадри, з'являються епізоди з дитинства. Вона стрімголов біжить знадвору, де від сонця поплавився асфальт, у прохолодний темний, дзвінкий під'їзд, на одній нозі прострибує до інших дверей і вибігає у затінене подвір'я. Колись тут були наскрізні входи. «Скільки ж це мені було?» – силкується згадати, але згадує інше.

Консьержа. Суворого літнього дядька, який час од часу пригощав її цукерками «Рачки».

– Ні, – крутить головою, намагаючись позбутись омани. – Сивий дядько, то сусід, а на дверях стояв... – спомин кривить губи. – Військовий. Молодий. Точно. Солдатик якийсь. Чи міліціонер.

– Усе ходять, обнюхують, – чується старечий притишений голос.

– Олігархам місцевим тут як намащено, – додає інший.

Катерина спостерігає за двома бабцями у світлих панамках, намагається упізнати колишніх сусідок, яких не пощадив час.

– Добрий день, – привітно й усміхнено звертається до старих.

Їй не відповідають, пильно вдивляються у незнайомку.

– Так це ж секретарська, – шамотить одна бабця. – Степана Кириловича дочка, – пояснює.

Обидві світлішають, натягують на зморщені обличчя усмішки.

– Онука, – виправляє Катря.

– А ми думали: хтось чужий. Тепер усі нашим домом цікавляться. Ходять тут, рознюхують. Навіть мої мені точать мозок – продавай, продавай. А я сказала – звідси ні ногою. Хіба по смерті винесуть. Великі гроші пропонують. Ви ж не продаватимете? – несподівано звернулась до Катерини одна з бабусь.

– Ще не знаю, – чесно визнає.

Бабусі мовчки хилитають головами. Одна зліва направо, інша вгору-донизу.

Тим часом Катерина роздивляється еркер з ліпниною. Зірки, кубки й квіти обліпили віконний виступ. Де-не-де ліпнина пощерблена, пів квітки відвалилось. І це руйнування викликало в душі Катерини сум. «Відходять люди, за ними відходять їхні будинки», – подумала. Її погляд перейшов на маленький балкончик, що лишився автентичним, не постраждав від євроремонтів. «Як любо оку спинятись на цих фігурних ніжках та невеличких, схожих на кеглі від боулінгу, колонах. Дивно, чому я раніше усього цього не помічала? Будинок і будинок. А він он який». Засклені балкони й пластикові вікна страшенно дисонують з історичною пам'яткою.

– Наш будинок ще й досі називають «обкомівським»? – поцікавилась у жінок.

– А яким же? Обкомівський він був і лишився, – не розуміючи питання, відповіли у два голоси.

– Добре, я піду. Рада була побачитись, – розвернувшись від сусідок, скривилась. «До чого я оце сказала? Я й гадки не маю, що це за люди. Чого б то мені радіти?»

– Рвані штани. А раніше які багаті були, – чує відлуння діалогу літніх добродійок. Усміхається й заходить до свого під'їзду.

Звук її кроків шугає у високі стелі й дзвенить, відбиваючись від них. Катерина проводить долонею по

дерев'яних теплих перилах, що за десятиліття відшліфувались до блиску. Здається, відчуває тепло кожної руки, що торкалась коли-небудь перил. Присідає й довго вдивляється у ковані «тюльпани», які в дитинстві називала «цукерками». Були вони їй схожі на ті карамельки, якими пригощав літній дядько. Чує, як десь нагорі стукають двері, й звідти долітає запах плісняви й нафталіну. Продовжує свій шлях гранітними сходами, рахуючи кожну сходинку й знайомлячись з кожним надщербленням. Їй назустріч, ледь ступаючи, суне дідок, не піднімаючи голови, вітається стиха. А коли Катерина вставляє у шпарину ключ, старий спиняється, дивиться на неї й каже.

– Отаке воно, життя. Ви піднялись, я спускаюсь.

«Чи не цей дідуньо-філософ частував мене?» – примружується, дивлячись на згорблену спину старого й не давши собі відповіді, заходить до оселі.

Стоїть, притулившись до дверей, дивиться як у сонячному промені танцює пилюка, прислухається до тиші, не упізнає свій дім. Бо жодного дня за її проживання тут він не стояв порожнім.

Впоравшись з емоціями, ступає крок, другий, третій. Обходить квартиру з високою стелею й візерунчатими розетками й плінтусами на ній, з рипучим паркетом, вкритим вичовганими килимами, дивиться на рівні, без тріщин стіни, ніби щойно по ремонту, відчиняє й зачинає міжкімнатні масивні двері. А ті говорять із нею – незадоволено скриплять: ич, потривожила. Катерина на мить почувається відвідувачкою музею, коли ніздрі вхоплюють запах, намішаний з деревного, вологого, вапняного й нафталінного. Усе в цьому житлі застигло, як на старовинному знімку.

«Якби якийсь режисер задумав знімати кіно про шістдесяті – кращої локації не знайти». Катерина відчинила

вікно, аби свіже повітря пробудило квартиру. З-за товстих стін, як не прислухайся, не чути ані звуку. Навіть занадвору не долинає дитячий вереск чи сміх.

Катерина для чогось зазирнула у відімкнений холодильник. Сподівалась побачити там спечений бабусею торт? На додачу відкрила кілька навісних полиць, з яких війнуло запахом кориці й ванілі. Набрала з крана води у склянку. Довгенько сиділа за круглим столом посеред кухні. Стіл без скатерки, такого ніколи б не допустила бабуся. Стара плита – чиста, як щойно з магазину. Бракує пралки. До останнього бабуся віддавала речі в хімчистку «Сніжинка». Звичка ще з тих часів, як дід займав високу посаду.

Спальня старих. Дубове ліжко, трюмо, яке Катерина страшно любила, коли була малою. Сиділа на пуфику й з усіх боків роздивлялась своє обличчя. На трюмо – флакон з давно висохлими парфумами «Красная москва», дитячим кремом для рук (тільки такий вид косметики визнавала бабуся) та кришталева попільничка з золотими прикрасами.

Велика вітальня на два вікна. Оксамитові темно зелені штори, тонкий білосніжний тюль до підлоги. Вітальня мала бути ще більшою, якби дід не захотів собі окремий кабінет. Шматок вітальні з одним вікном відділився стіною. До кабінету вирішила зайти насамкінець, а поки що – йде до дитячої, аби лягти на своє ліжко й згадувати. Тут також нічогісінько не змінилось з того часу, як вона покинула дідів дім. Великий постер з молодим Джонні Деппом на стіні біля письмового столу, полиця з книжками, прибита над ліжком, фосфорні фігурки на стелі. «І не відліплюються, дивись». На приліжковій тумбочці довгий скляний тубус – лампа з воском. Попри те що надворі в розпалі день, Катерина вмикає лампу й вмощує голову на подушку. За кілька хвилин віск плавиться й жовтуваті

бульбашки повільно здіймаються у рідині. А тоді щось тріскає і лампа самовільно вимикається. «Ось і зламалась», – каже подумки. Залазить на широке підвіконня, сидить на ньому, як в юності. Дивиться на дорогу, по якій часом проїздить одна-дві автівки; голуби топчуться на зовнішньому підвіконні; поодинокі перехожі, задерши голови, роздивляються будинок.

І знову вітальня. На підлозі перед Катериною розкладені старі фотокартки, переважна більшість з яких чорно-білі, з фігурно обрізаними краями. На зворотах дати. Бабуся, схожа на підлітку, з закутаним у ковдру дитинчам на руках.

– Тисяча дев'ятсот п'ятдесят шостий, – читає Катерина, зазирнувши на зворотний бік фотографії.

Ще молодий дід, двома руками тримає держак прапора, на ший у нього сидить дівчинка з бантами.

– Мама, – упізнає чи знає, – шістдесят третій, – читає. – Така насуплена, – констатує. – Не подобається тобі на тім параді, так?

На фото, датованому 1970-м – Катеринина мама в колі однокласників, пізніше мама в колі одногрупників, ось мама тримає беззубе немовлятко в пелюшках.

– Позіхаю чи реву? – Катерина й не дивиться на рік, бо знає, що це вісімдесят восьмий.

1990-й – вона ж позує на фоні килима вже з зубами й волоссям, 1995-й – в білому фартушку біля школи, за руку її тримає міцний, як дуб, сивочолий дід. Багато знімків із застіл, що відбувались у цьому домі задовго до Катриного народження. Незнайомі обличчя, знайомі обличчя, щирі усмішки, суворі погляди, золоті зуби, «бабетти», які замінилися завивками, а затим гладким волоссям, і знову високі зачіски, широкі краватки, які прийшли на зміну вузьким, короткі спідниці й строкаті

сорочки, довгі спідниці й смугасті сорочки. Незмінним лишався на тих світлинах хіба що інтер'єр: масивний дубовий гарнітур ніби з минулого століття, м'які крісла й диван із оксамитовою темно-зеленою оббивкою, стільці не через усю вітальню, стільці в стилі Людовика, але трохи не такі химерні, журнальний столик на коліщатках, розкішна люстра мало не на пів стелі, килими й кришталь, екібани, макраме, грамоти в рамках і репродукції картин на стінах.

Нарешті, по смерті діда, Катерина може вільно заходити до його кабінету та без засторог зазирати у таємні шухляди й полиці. «У нього просто кров з носа мав бути сейф», – думає, хоча сама ніколи ніякого сейфа не бачила. «На те він і сейф, аби його ніхто не бачив, – вступає в дискусію з собою. – Закладаюся, деся за книжковою полицею. Треба лиш натиснути на котрусь із книжок». Дідів кабінет змалечку вабив до себе, як юних вабить до себе усе таємниче. Але вона не поспішає йти до кабінету, відтягує час, лишає на десерт.

Задивилась на фігурку у серванті – дерев'яний коник. Усміхнулась так, як би усміхалась, побачивши давнього знайомого, про якого забула, а тоді несподівано пере-стріла на вулиці. Й ця зустріч підняла з підсвідомості бурю приємних відчуттів

* * *

Мама називає її кицею або котусиком, хоча це виходить за рамки її повсякденного словникового запасу, скупого на ніжності. Тато кличе Катрусею або дівчинкою. Бабця Ілана називає Катрею, на старосвітську манеру, але онуці таке звертання найбільше подобається. Дід звертається:

«непорочна» або «чиста» (тут дається в знаки його захоплення грецькою міфологією), брат – «мала», хоча вона старша за нього, колишній називав «кара небесна», навіть коли любив.

Прізвище у них козацьке, таке, що викликає повагу й захват – Вернидуб. Вийшовши заміж, Катерина на якийсь час стала Петровою. Повернувшись до дівочого по розлученню. Може, й не бралася би за ту тяганину із заміною усіх документів, якби не сімейне віче, на якому мало не дійшло до бійки. Здійняли таку веремію, що ой-ой, примушуючи Катрю повернути усе, як було.

– Що це за прізвище таке – Петров? – обурювався дід. – Вернидуб – ось хто ти.

– Ну, Петров також не заважає прізвище, – з сарказмом відповідала Катерина. – Взяти хоча б Петрова-Водкіна чи Ільфа і Петрова. Та й Домонтович...

– Ти тих Петрових з цим не мішай, – підтакувала дідові бабуса, і усі погоджувались, що цей конкретний Петров таки не дотягує.

Катря вийшла заміж, за мірками бабці, дуже пізно, бо ж бабця опинилась під вінцем у вісімнадцять і весь час ставила себе у приклад своїй дочці, котра знайшла особисте щастя у тридцять з гаком, відхопивши собі легіня значно молодшого – безвольного спортсмена (що саме по собі – оксиморон), родом з віддаленого від обласного центру села, яке пихаті городяни зазвичай називають забитим чи глибоким. Оце єдина була перепона, аби беззастережно впустити чужинця в родину.

Коли свою партію виконував дід, усі за столом затихали, слухали уважно, погоджувались. Ти піди не погодься – зачнеться грім та блискавиці. Маленька Катря думала, що дід – це бог, про якого тишком іноді розповідала бабуса. Голосно про бога в цім домі не говорили, знову ж таки,

бо дід сповідував атеїзм. Бувало, бабуся хоче взяти гору над неслухняною дитиною, каже «Бозя накаже». А Катря уявляла, що бог схожий на діда. Такий же суворий, красивий та міцний. Дід заправляв усім у домі. Катеринин батько не мав тут права голосу, і дівчинці часто бувало його шкода. Зятеві не давали слова вставити, перебивали й не зважали на його балаканину.

– Коли я вперше побачив вашу маму, дорогу мою Віруню... – починав, наприклад, батько.

Полюбляв цю історію переповідати на різного штибу родинних посиденьках. Та й коли збирались не лише рідні, а й друзі чи колеги, зачинав романтичну оповідку.

– Ти під стіл пішки ходив, коли вона школу закінчувала, – кидав зневажливо дід, відверто насміхаючись з його спогадів.

– Тат, припини, – просила Віруня, про яку оце ж мав говорити її чоловік.

– Степане, ти як скажеш щось... – спиняла його бабуся й недвозначно округлювала очі. – Катре, їж, не слухай, що дорослі кажуть, – перекидала свою увагу на онуку.

А як же Катря може не слухати, коли вона ось тут сидить з усіма? Чи їй затуляти вуха долонями?

– Як це під стіл ходив? – питав малий брат, який ще не міг вловити суть жарту.

Катря колись також не розуміла, в чім тут жарт, але трохи підрісши, почала й собі додавати реплік за столом, коли її тато зачинав про першу зустріч з мамою.

– То що ж було, коли вперше побачив? – цікавилась.

Тато з мамою переглядалися, але замість них продовжував дід.

– Ох і довго ми до нього придивлялися, – на його словах усі замовкали, уважно слухаючи історію входу зятя в родину.

Довго до майбутнього зятя придивлявся дід Степан Кирилович Вернидуб – людина з принципами, ідеалами й непорушними правилами, що випрацювались у ньому впродовж довгого й плідного життя. Фраза про людину з принципами й плідне життя – незмінна дідова цитата, яка засіла в мозок кожного з Вернидубів і вважалась чимось на кшталт теореми Піфагора.

Патріарх Вернидуб випробовував майбутнього чоловіка доньки на наявність бодай дрібки інтелекту. Думав-бо: раз чоловічина спортсмен, то й в голові у нього замість мізків м'язи. Але Катрусин тато дав дідові такого інтелектуального джосу, що той капітулював, побоюючись, що буде зворотний екзаме́н від претендента на руку й серце дочки: бійка навкулачки чи забіг на сто метрів.

– Істинно кажу вам, – завершував дід свій спіч, – свердлив я його, свердлив, але він таки з твердих порід. Втримався.

Катрусі не видавалось, що її тато з твердих порід. Може, коли й був, але зараз він в усьому погоджується з усіма, навіть з сином. Він – не головний у родині. Ось навіть коли дід посипає його компліментами, він воліє якнайшвидше завершити й перейти до іншої теми. А саме: невдале заміжжя, нетривке спільне життя й несподіване розлучення Катрі. Саме з причин обговорення членами родини її рішень Катря не любить приїздити додому зі столиці, де оселилась задовго до зустрічі з Петровим.

...Невдовзі після рішення про одруження, Катерина привезла нареченого на оглядини. Після застілля дід повів онуку до свого кабінету, де в часи її шкільного життя відбувались словесні ексекуції щодо поведінки, поганих оцінок чи негідних помислів. Катря ненавиділа цей кабінет, в який майже не проникало денне світло.

Невеличка кімнатка, якщо порівнювати з іншими, схожа на комору через надмір меблів. На вікні важкі штори, які ніколи не відхилялись. Принаймні Катрина такого не бачила. Дубові полиці з книжками на стіні позаду дідового крісла. Масивний стіл з лампою, які Катря в дорослому віці бачила у фільмах про війну чи то пак про якісь службові кабінети під час війни або відразу по ній. На столі – бюст лєніна, який іноді зникав, а тоді з'являвся знову. На столі в діда завжди купа тек, йому лиш не вистачало військового кітеля і, можливо, люльки, як в...

– Якийсь він непевний, – висловився про хлопця. – На якогось монаха схожий. Не могла, чи що, ти в тім Києві собі ліпшого знайти?

«Такого, як ти?» – подумки запитала Катря, та промовила:

– Мені підходить.

– А ти мовчи і не перебивай, коли старші говорять.

Катря мовчала. Знала, опір спричинить ще більший натиск. Найліпше – слухати, чекати, доки дід сам себе переконає.

– Але добре, що хоч не з села, – казав, натякаючи на батька, селянське походження якого досі крутило дідові в носі. – Росіянин – це великий плюс. Але не зараз. Зараз, коли оце все закрутилось, це скоріше великий мінус, – дід натякав на політичні процеси, які переживала Україна. – Я люблю росіян, – тут-таки похоплювався. – Ти знаєш, я інтернаціоналіст. Але зараз до них трохи не таке ставлення, як в минулі часи. Зараз як хто де російською що ляпне, може й по пиці отримати.

– Степане Кириловичу, – з осудом глянула на діда доросла онука, – не дивись багато телевизор. Не все, що там кажуть, – правда. Ніхто нікого не битиме за мову. Це російська пропаганда.

– Ти сама собі суперечиш, – взявся повчати дід. – З одного боку, це російська пропаганда, а з іншого – заміж за росіянина.

– Діду, слухайте, що я вам скажу, – Катря сама здивувалась тому, з якою зверхньою інтонацією звернулась до старого.

А він як гаркне у відповідь:

– Ще яйця курей не вчили! Сам розберусь! Кажу, битимуть невдовзі хто не українець. Бачу вже, куди це йде. В мій час ми працювали, аби об'єднати, а не...

Довелось Катрусі слухати довгу лекцію про те, як в минулі часи дід притримувався принципу «пролетарі усіх країн, єднайтесь» і як цей принцип почали нещадно, на його думку, нищити з розвалом...

– ...найкращої, найсильнішої й найбільшої країни на земній кулі. Нас усі боялись. А хто боїться України?

Вона любила діда, попри його «старосвітськість», поблажливо ставилась до його домашніх промов – усе ж таки не мала права закидати йому, що представники його покоління щось там не так сприймали й не те будували.

– Ну, добре. Якщо ти його вибрала, то потім на себе й скаржся, – виголошував вердикт.

Катрусине весілля відбулось наприкінці чотирнадцятого – не в Києві, а в Вінниці. Керував, що й не дивно, дід. Більшості гостей у ресторані Катерина ніколи в очі не бачила – усе якісь дідові колеги. Тихенько в кутку сиділи баба й дід по татовій лінії, ніби соромились, що вони з села. Хоча по їхніх сучасних вбраннях здогадатись, що вони не містяни, важко. Родичів Петрова не було. Казав, що ті побоюються приїздити в країну, де так неспокійно.